

УДК 343.415(043.2)

Лихова С.Я., д.ю.н., професор,
Барановський Я.І., студент,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ДО ПИТАННЯ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО СУБ'ЄКТУ ЗЛОЧИНУ – ЧЛЕНА ВИБОРЧОЇ КОМІСІЇ

Вивчаючи практику діяльності судів, ми звертаємо увагу на необхідність тлумачення кримінально-правових норм. Наприклад, у провадженні Касаційного кримінального суду Верховного Суду знаходиться касаційна скарга прокурора на вирок Корсунь-Шевченківського районного суду Черкаської області від 22 березня 2019 року та ухвалу Черкаського апеляційного суду від 12 серпня 2019 року стосовно групи осіб (справа № 699/213/16-к, провадження № 51-5755км19).

Оскаржуваним вироком місцевого суду вказаних осіб визнано невинуватими у пред'явленому обвинуваченні за ч. 4 ст. 158 КК України й виправдано за відсутністю в їхніх діях складу злочину. Таке рішення ґрунтується на встановленні того, що ці особи, здійснюючи повноваження членів виборчої дільниці під час проведення чергових виборів депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, присягу члена виборчої комісії не приймали, а відтак не є суб'єктами інкримінованого їм злочину, оскільки не набули статусу члена виборчої комісії.

Натомість зміст пред'явленого вказаним особам обвинувачення органами досудового розслідування зводиться до того, що вони, будучи членами виборчої дільниці, підписали протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці до його заповнення, а не на засіданні виборчої комісії.

За таких обставин виникла потреба в отриманні теоретичних даних щодо поняття спеціального суб'єкта, передбаченого ч. 4 ст. 158 КК України, – члена виборчої комісії, оскільки це потребує залучення знань суміжних галузей права у сфері виборчого законодавства.

У диспозиції ч. 4 ст. 158 КК України передбачений кваліфікований юридичний склад злочину «Надання неправдивих відомостей до органу ведення Державного реєстру виборців або фальсифікація виборчих документів, документів референдуму, підсумків голосування або відомостей Державного реєстру виборців».

Наскільки можна судити із поданого матеріалу вказані особи звинувачені у підписанні протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці до його заповнення, вчиненому за попередньою змовою групою осіб – членами виборчої комісії.

Що стосується визначення ознак спеціального суб'єкта злочину, а

самого члена виборчої комісії, слід відмітити, що в тексті ст. 158 КК України відсутні конкретні ознаки спеціального суб'єкта. Окрім вказівки на посаду особи, ніяких додаткових роз'яснень в тексті Кримінального закону не міститься. Тобто, суб'єктом цього злочину може бути фізична, осудна особа, яка досягла віку, з якого може реалізувати своє виборче право і може виконувати, таким чином, функції члена виборчої комісії. Для уточнення додаткових ознак, а саме для розкриття змісту термінологічного звороту «член виборчої комісії» необхідно звернутися до тексту окремих положень Закону України від 14 липня 2015 р. «Про місцеві вибори» (далі – Закон).

Тлумачення норми, яка міститься у ст. 21 вказаного Закону дозволяє виділити додаткові ознаки спеціального суб'єкта злочину, склад якого ми аналізуємо: громадянство України та право голосу на цих місцевих виборах. Всі інші ознаки члена виборчої комісії як спеціального суб'єкта сформульовані у п.п. 3, 4 ст. 21 Закону. Окремо вказано, що членом виборчої комісії не може бути особа, яка має судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, злочину проти виборчих прав громадян чи корупційного злочину, яка не погашена або не знята у встановленому законом порядку (пп. 8 п. 11 ст. 22 Закону). Це зауваження видається нам важливим, коли йдеться про таких спеціальних суб'єктів як представників влади або місцевого самоврядування. Той факт, що такі особи обов'язково мають отримати документ, який уповноважує їх на виконання таких функцій в теорії кримінального права сприймається однозначно.

З моменту оприлюднення рішення про утворення дільничної виборчої комісії особи, які до неї входять, вважаються членами виборчої комісії. Порядок утворення дільничної виборчої комісії передбачений у ст. 23 Закону.

Тепер необхідно встановити юридичні факти, щоб відповісти на такі питання: з якого моменту починаються повноваження дільничної виборчої комісії і з якого моменту починаються повноваження члена виборчої комісії.

У ч. 6 ст. 20 Закону вказано, що повноваження дільничної виборчої комісії починаються із моменту складання присяги більшістю від її складу на її засіданні. Таке засідання скликається головою дільничної виборчої комісії і проводиться не пізніше як на другий день після прийняття рішення про її утворення.

У ст. 28 аналізованого Закону вказано, що на першому засіданні виборчої комісії член виборчої комісії складає присягу, ставить підпис під її текстом і отримує посвідчення члена виборчої комісії. Відмова особи скласти присягу, підписати її означає і відмову бути членом виборчої комісії. Якщо члени виборчої комісії із якихось підстав не були присутні на цьому засіданні, вони мають можливість зробити це пізніше.

Таким чином, ст. 28 Закону вказує на два юридичні факти для набуття членом виборчої комісії своїх повноважень – складання присяги і видача посвідчення. Не обов'язково для всіх членів виборчої комісії ці два юридичних факти повинні мати місце одночасно. Але не слід плутати ці юридичні факти для набуття членом виборчої комісії своїх повноважень і складання присяги більшістю членів присутніх на засіданні виборчої комісії для того, щоб вона була визнана правомочною.

Таким чином, спеціальним суб'єктом злочину, юридичний склад якого передбачений у диспозиції ч. 4 ст. 158 КК України слід вважати члена виборчої комісії, який склав присягу і отримав відповідне посвідчення, яке підтверджує його повноваження.

Вказані особи виконували повноваження членів виборчої комісії без юридичних підстав. Їх не слід вважати ні членами виборчої комісії, ні, відповідно спеціальними суб'єктами злочину.

УДК 341.13(043.2)

Літвінова І.Ф., к.ю.н., доцент,
Дьякова Ю.В., студентка,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПРАВОВИЙ СТАТУС АДВОКАТА ЗА ЛИТОВСЬКИМИ СТАТУТАМИ

Вперше про діяльність адвокатів на теренах України стає відомо у XVI ст. Ці відомості можна знайти у трьох редакціях величної пам'ятки юриспруденції – Литовському статуті. Редакції Литовського статуту вперше закріпили основні права, обов'язки та відповідальність адвоката.

Адвокатів тоді називали «прокураторами» (хоча зустрічалися і терміни «адвокат», «адвокатус», але вони стосувалися адміністративних урядовців – війта) і вони мали право захищати своїх клієнтів в суді [2, с. 19].

Перша редакція Литовського статуту (1529 р.) присвятила діяльності адвокатів цілий розділ «Про прокураторів», у якому зазначалися ті справи, в яких адвокатам дозволялося брати участь (наприклад суперечки за землю, маєтки, справи про спричинення збитків, приниження честі тощо). Також вперше окреслили вимоги до адвокатів. Так, адвокатом міг стати лише підданий Великого Литовського князя. Але й чужоземцям дозволялося брати участь у справах, але лише в тих, що стосувалися приниження честі. В інших же справах «не може будь-який чужоземець прокуратором бути» [1, с. 40].

У другій редакції Литовського Статуту (1566 р.) правовий статус адвоката розглядається набагато ширше. Зокрема, уточнюється коло